

INLEIDING

Deze extra aflevering van *Gemerts Heem* (nummer 1 van de 39ste jaargang) is geheel gewijd aan historische relaties tussen Gemert en Bakel. De in dit boekje vervatte bloemlezing van artikelen, is niet bedoeld om achteraf de fusie van beide gemeenten te rechtvaardigen. Maar het zal bij de lezer wel iets losweken van bekendheid en vertrouwdheid.

Het ontstaan van de parochie Bakel is in nevelen gehuld. Ad Otten schrijft er over in het eerste artikel. De later heilig verklaarde Willibrordus stond naar verondersteld wordt aan de wieg van het eerste kerkje. Na zeven eeuwen maakte Gemert zich los van de moederparochie Bakel en 'meepasant' nam de Commanderie Gemert het patronaat van de kerk van Bakel over. De verhoudingen waren ineens omgekeerd. Bakel-Gemert was Gemert-Bakel geworden. Aan de vooravond van de Tachtigjarige Oorlog liep de verhouding stuk, al bleef van de oude relatie toch nog iets hangen.

Jan Timmers beschrijft daarna uitvoerig de vroegere grens tussen Gemert en Bakel. Het is een lijn door een landschap, die al meer dan 800 jaar als lijn in dat landschap aanwijsbaar aanwezig is. In het verleden was die lijn gemarkeerd met palen die eeuwen en eeuwenlang zorgvuldig werden onderhouden. De lezer zal zich met de auteur afvragen of die oude lijn niet onderhouden moet blijven? Als een monument. Een oude grens dwars door een nieuwe gemeente.

Anny van de Kimmenade-Beekmans beschrijft vervolgens niet de lijn die de beide vroegere gemeenten scheidde maar juist de lijn die de gemeenten met elkaar verbond. De weg van Gemert naar Bakel werd in 1881 verhard. Hij maakte deel uit van een noord-zuidverbinding die vanuit Uden-Boekel de dorpen aan de westkant van de Peel aan elkaar reeg. Het initiatief

kwam van Gemert. Met uitzondering van Bakel reageerden alle gemeenten enthousiast op het plan. Bakel was bang voor de financiële consequenties. Bakel had juist een nieuw en statig gemeentehuis gebouwd en had daarvoor al diep in de buidel moeten tasten. Maar na veel vijven en zessen ging de gemeenteraad van Bakel uiteindelijk toch accoord. Eén Bakelse inwoner, de zoon van een oud-wethouder, bleef echter dwarsliggen, zelfs nog toen de weg al klaar was.

Taalkundige observaties zijn niet betrokken bij de afweging van het voor en tegen van een fusie tussen Gemert en Bakel, zo stelt Wim Vos in zijn bijdrage aan deze bloemlezing. Aan de hand van in 1961 op geluidsband opgenomen antwoorden van een rasechte Gemertenaar en een rasechte Bakelnaar op 162 dezelfde vragen, komt Wim tot de slotsom dat qua taal de communicatie tussen Gimmert en Baokel geen echt probleem hoeft op te leveren. Boekel zou taalkundig heel wat moeilijker zijn geweest.

De Amsterdamse Gemertenaar Simon van Wetten zoekt ten slotte in Milheeze zijn verre voorouders op en wordt zich tegelijk bewust van een relatiegeschiedenis tussen Milheeze en de Commanderie van Gemert die maar liefst terugvoert tot de eerste helft van de veertiende eeuw. Op deze meest vooruitgeschoven post in de Peel kocht in het jaar 1332 de Commandeur van Gemert de visserij 'de Egelmeer'. We leren dat 'Egel' hier 'reiger' moet betekenen. Dat deze Egelmeer vroeger ook wel Weijer werd genoemd, een woord dat door ouderen nog wel wordt gebezigd voor 'vijver'. De vijver van de commandeur is in Milheeze inmiddels verdwenen maar gebleven is wel de naam "de Weijer".

In "Kapittelstokjes" vinden we onder meer de reden waarom het wapen van de gemeente Gemert-Bakel nog niet gepresenteerd kon worden. Jan Brouwers heeft uiteindelijk de 'uitsmijter'. Jan zat zo'n 65 jaar geleden op de Komschool bij mîster Theunissen. Jaja, die met dat bolhoedje op ja: D'n buts: Jar had niet goed opgelet in de klas en moest daarom voor straf uit een leesboekje een gedicht van buiten leren. Hij kent het nu nog steeds. Het gedicht ging over d'n Bakelse Raad en hoe die in de put belandde.

Ad Otten, 25 maart 1997